

ECT aktualitātes: 2023. gada aprīlis

A. Lielās palātas nolēmumi

1. [Advisory Opinion on the procedural status and rights of a biological parent in proceedings for the adoption of an adult](#)

Lūgums Nr. P16-2022-001, 2023. gada 13. aprīlis

Tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību prasa, lai bioloģiskā māte tiktu uzklausi pieauguša bērna adopcijas procesā, tomēr plašākas procesuālās garantijas no Konvencijas neizriet

Konsultatīvais viedoklis (angļu val.): <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=003-7623141-10493170>

Juridiskais kopsavilkums (angļu val.): <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=003-7622635-10492474>

Preses relīze (angļu val.): [Advisory opinion P16-2022-001 Finland - adoption of an adult.pdf](#)

Šis ir sestais konsultatīvais viedoklis, ko ECT sniegusi atbilstoši Konvencijas 16. protokolam. Tajā ECT atbild uz Somijas Augstākās tiesas lūgumā formulētajiem jautājumiem par mātei nodrošināmajām procesuālajām garantijām tiesvedībā par viņas pieaugušā bērna adopciju.

Pieteicējas dēls kopš trīs gadu vecuma dzīvoja pie savas tantes, kurai ar pieteicējas piekrišanu bija piešķirtas aizgādības tiesības. Pieteicēja saglabāja attiecības ar savu dēlu un piedalījās viņa audzināšanā. Pēc dēla pilngadības sasniegšanas tante ar viņa piekrišanu iesniedza adopcijas pieteikumu, pret ko māte iebilda. Pirmās instances tiesa māti uzklausi (kaut arī viņai nebija procesuāla statusa), bet adopcijas pieteikumu apmierināja, jo bija izpildījušies normatīvajos aktos definētie kritēriji – adoptētāja potenciālo adoptējamo bija bērībā aprūpējusi un viņiem bija izveidojušās bērnavēcāka rakstura attiecības. Pieteicēja iesniedza apelācijas sūdzību, kas netika izskatīta, jo mātei šajā tiesvedībā nebija procesuālā statusa. Somijas Augstākā tiesa savus jautājumus ECT par mātei piešķiramajām procesuālajām garantijām noformulēja gan no tiesību uz ģimenes un privātās dzīves neaizskaramību viedokļa (Konvencijas 8. pants), gan no tiesību uz taisnīgu tiesu viedokļa (Konvencijas 6. pants).

Attiecībā uz tiesībām uz ģimenes dzīvi ECT atsaucās uz imigrācijas lietās attīstīto praksi, atbilstoši kurai starp vecākiem un pieaugušiem bērniem ģimenes dzīve nepastāv, izņemot situācijas, kurās ir kādi īpaši atkarības faktori (*additional factors of dependence*), piemēram, invaliditāte. Konkrētajā lietā šādi faktori nebija konstatējami. Vienlaikus, tā kā tiesvedība bija saistīta ar pieteicējas vecāka statusa zaudēšanu, tā skara viņas tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību.

ECT atkārtoja, ka, kaut arī Konvencijas 8. pants neietver tiešas procesuālās garantijas, tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību prasa, lai persona tiktu iesaistīta lēmuma pieņemšanas procesā. Elementāra procesuāla garantija ir tas, ka persona tiek uzklausi

un, ciktāl tas ir atbilstoši, viņas argumenti tiek ņemti vērā lēmuma pieņemšanā. Konkrētajā gadījumā tieši tas bija noticis, jo pirmās instances tiesa bija personiski uzklauzījusi pieteicēju, kā arī vairākus viņas norādītos lieciniekus, turklāt tā bija atsaukusies uz šiem pierādījumiem savā analizē. ECT uzskatīja, ka citas procesuālas garantijas, piemēram, tiesības iestāties lietā kā tās dalībniekam vai tiesības pārsūdzēt tiesas nolēmumus, no Konvencijas 8. pantā ietvertajām tiesībām uz procesuālajām garantijām neizrietēja.

Attiecībā uz jautājumiem par pieeju tiesai ECT atkārtoja savā praksē definēto principu, ka Konvencijas 6. panta interpretācijas ceļā nevar tikt piešķirtas tiesības, kas nacionālajos likumos nav paredzētas. Ievērojot Somijas Augstākās tiesas sniegtos paskaidrojumus, ECT izdarīja pirmšķietamu secinājumu (jo galīgais novērtējums par šo jautājumu jāsniedz Somijas Augstākajai tiesai), ka nacionālajos normatīvajos aktos bioloģiskā vecāka tiesību un interešu novērtēšana pieauguša bērna adopcijas procesā nebija paredzēta. Līdz ar to Konvencijas 6. pants uz šo jautājumu nebija attiecināms.

2. [Georgia v. Russia \(II\)](#) (just satisfaction)

Pieteikums Nr. 38263/08, 2023. gada 28. aprīlis

Krievijai jāmaksā gandrīz 130 000 000 eiro kompensācija Gruzijai par pārkāpumiem Krievijas–Gruzijas 2008. gada karā; šī pienākuma saistošo raksturu neietekmē tas, ka Krievija vairs nav Konvencijas Augstā Līgumslēdzēja Puse

Sprieduma teksts (angļu val.): <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-224629>

Juridiskais kopsavilkums (angļu val.): <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=002-14058>

Preses relīze (angļu val.): [Grand Chamber judgment Georgia v. Russia \(II\) - just satisfaction.pdf](#)

Šajā spriedumā tiek izlemta kompensācijas prasība lietā “[Georgia v. Russia \(II\)](#)”, pieteikums Nr. 38263/08, kurā spriedums pēc būtības tika pieņemts 2021. gada 21. janvārī. Sūdzība attiecas uz Krievijas–Gruzijas 2008. gada karu. ECT 2021. gada spriedumā bija konstatējusi virkni Konvencijas pārkāpumu saistībā ar Krievijas administratīvo praksi (*administrative practice*) attiecībā uz civiliedzīvotāju ieslodzījuma apstākļiem un pazemošanu, patvaļīgu brīvības atņemšanu, karagūstekņu spīdzināšanu, liegumu Gruzijas pilsoņiem atgriezties mājās, kā arī procesuālos pārkāpumus, neveicot izmeklēšanu par nogalināšanām karadarbības aktīvajā fāzē un pēc tās.

Šis spriedums ir nozīmīgs ar to, ka ECT apstiprina savu kompetenci izlemt procesuālos jautājumus attiecībā uz Krieviju, kaut arī kopš 2022. gada 16. marta tā vairs nav Eiropas Padomes dalībvalsts un kopš 2022. gada 16. septembra tā nav Konvencijas Augstā Līgumslēdzēja Puse. Konvencijas normas par atbildētājas valsts pienākumu sadarboties ar ECT (Konvencijas 38. pants), taisnīgas atlīdzības samaksu (Konvencijas 41. pants) un pienākumu izpildīt ECT spriedumus (Konvencijas 46. pants) valstīm ir saistošas arī pēc tam, kad tās vairs nav Konvencijas Augstās Līgumslēdzējas Puses. Tāpat arī Eiropas Padomes Ministru Komitejas pienākums izveidot efektīvu mehānismu ECT

spriedumu īstenošanai attiecas arī uz valstīm, kuras vairs nav Konvencijas Augstās Līgumslēdzējas Puses.

ECT precizēja arī savu praksi attiecībā uz prasītājas valsts pienākumu iesniegt pierādījumus kaitējuma konstatēšanai. Izvērtējusi tās rīcībā esošos dokumentus, ECT daļu prasību apmierināja un daļu noraidīja pierādījumu trūkuma dēļ. Kopumā par dažādām pārkāpumu kategorijām ECT noteica gandrīz 130 miljonu eiro kompensāciju.

B. Būtiskākie palātu nolēmumi

3. [O.H. and G.H. v. Germany](#)

Pieteikumi Nr. 53568/18 u.c., 2023. gada 4. aprīlis (vēl nav galīgs)

[A.H. and Others v. Germany](#)

Pieteikums Nr. 7246/20, 2023. gada 4. aprīlis (vēl nav galīgs)

Tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību neprasa, lai bērna dzimšanas apliecībā tiktu norādīts vecāka, kurš ir transpersona, pēc dzimuma maiņas noteiktais dzimums un vārds

Spriedumu teksti (franču val.): <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-223924> un <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-223932>

Juridiskais kopsavilkums (angļu val.): <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-14047>

Preses relīzes (angļu val.): [Judgment O.H. and G.H. v. Germany - Authorities' refusal to allow transgender parent who gave birth to a child to be recorded as father .pdf](#) un [Judgment A.H. and Others v. Germany - Authorities' refusal to register a transgender woman as a mother in the civil-status register .pdf](#)

Abās lietās pieteikumus ir iesniegušas transseksuālas personas, kuras vēlas, lai viņu bērnu dzimšanas apliecībās viņu saistība ar bērniem (māte, tēvs) tiktu norādīta atbilstoši viņu jaunajam juridiski reģistrētajam dzimumam. Abos gadījumos bērnu ieņemšana bija notikusi jau pēc dzimumu maiņas. Lietā “O.H. and G.H. v. Germany” transseksuālais vīrietis tika reģistrēts kā bērna māte, norādot pirmsdzimuma maiņas vārdu, jo viņš bērnu bija dzemdējis. Savukārt lietā “A.H. and Others v. Germany” transseksuālā sieviete tika reģistrēta kā bērna tēvs, arī norādot viņas iepriekšējo vīriešu dzimtes vārdu, jo bērns bija ieņemts ar viņas spermu.

Atsaucoties uz tiesībām uz pašnoteikšanos, ECT uzskatīja, ka sūdzības skāra pieteicēju tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, un aplūkoja tās valsts pozitīvo pienākumu kontekstā. Novērtējot valstij piešķiramo rīcības brīvību, ECT ņēma vērā, ka jautājums neattiecas uz pašu pieteicēju identitāti, bet gan ierakstu citu personu (viņu bērnu) dokumentos. ECT atsaucās arī uz konsensa trūkumu Eiropas valstīs un to, ka jautājums ietver daudz dažādu tiesību un interešu līdzsvarošanu (vecāku tiesības, bērnu tiesības un intereses, tiesiskās sistēmas stabilitāte un civilstāvokļu aktu ierakstu precizitāte un pilnīgums), un konstatēja, ka šajā jomā valstīm ir plaša rīcības brīvība.

ECT atzīmēja, ka pašreizējā situācija, pie kuras bērna dzimšanas apliecībā tiek norādīts transpersonas iepriekšējais dzimums un vārds, bija apzināts likumdevēja lēmums pēc

Vācijas Federālās Konstitucionālās tiesas lēmuma, ar kuru prasība pēc sterilizācijas dzimuma maiņas gadījumā tika atzīta par antikonstitucionālu. Tātad regulējums bija veidots apzinoties, ka mūsdienu medicīna neizslēdz bērna radīšanu arī pēc dzimuma maiņas operācijām.

ECT izvērtēja Vācijas Federālās Augstākās tiesas analīzi un konstatēja, ka šī tiesa bija ievērojusi saprātīgu līdzsvaru starp samērojamām interesēm, ieskaitot bērna tiesības zināt savu izcelsmi un to, ka viņu audzina abi vecāki. O.H. gadījumā viņa reģistrēšana kā bērna tēvam pieļautu bioloģiskā tēva reģistrāciju tikai tad, ja bērns apstrīdētu O.H. paternitāti, ko Federālā tiesa neuzskatīja par pieņemamu risinājumu. Tāpat Federālā tiesa uzsvēra civilstāvokļa aktu ierakstu stabilitātes nozīmi, tajā skaitā attiecībā šajos aktos norādīto bērna sasaisti ar vecāku (māte, tēvs), ko nedrīkstētu ietekmēt vēlāki dzīves apstākļi, kā, piemēram, transpersonas dzimuma maiņas anulācija. Pieļaujot, ka kā bērna māte norādāma vienīgi persona, kura bērnu dzemdējusi, tiesiskais regulējums bija vērstis arī uz surogācijas novēršanu, kas Vācijā bija aizliegta un ko citos kontekstos ECT jau bija atzinusi par vispārīgu leģitīmu interesi. Turklāt pašreizējais regulējums pasargāja bērnus no nepieciešamības, uzrādot savu dzimšanas apliecību, izpaust, ka kāds no viņa vecākiem ir transpersona. Savukārt situācijas, kurās bērna vecākam jāuzrāda dzimšanas apliecība, izpaužot savu transpersonas statusu, bija ierobežotas, turklāt pastāvēja iespēja saņemt dzimšanas apliecību bez norādēm uz vecākiem.

Ievērojot Vācijas Federālās Augstākās tiesas sasniegto līdzsvaru, ECT nekonstatēja tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību pārkāpumu (Konvencijas 8. pants), savukārt attiecībā uz diskriminācijas aizliegumu (Konvencijas 14. pants) tā atzina, ka sūdzība ir acīmredzami nepamatota.

4. UAB Kesko Senukai Lithuania v. Lithuania

Pieteikums Nr. 19162/19, 2023. gada 4. aprīlis (vēl nav galīgs)

Tiesas pārbaudes neveikšana par Konkurences padomes veikto darbību tiesiskumu kratīšanas un izņemšanas ietvaros pārkāpj no tiesībām uz mājokļa un korespondences neaizskaramību izrietošās tiesības uz procesuālajām garantijām

Sprieduma teksts (angļu val.): <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-223928>

Preses relīze (angļu val.): [Judgment UAB Kesko Senukai Lithuania v. Lithuania - Lack of judicial review of search of company office infringed rights \(1\).pdf](#)

Konkurences padome uz aizdomu pamata par vienošanos par cenu noteikšanu starp sešiem mazumtirgotājiem veica kratīšanu Lietuvas uzņēmuma Kesko Senukai telpās un izņēma lielu daudzumu dokumentu un datu (piecus datorus, mobilo telefonu, dokumentus uz 400 lapām, 250 GB datu). Pieteicējs Konkurences padomei lūdza atdot vai iznīcināt datus, kas nebija saistīti ar izmeklēšanu, bet Konkurences padome prasīja septiņu dienu laikā sniegt pamatojumu attiecībā uz katru dokumentu, kādēļ tas būtu izslēdzams. Tā kā pieteicējs lielā apjoma dēļ to uzskatīja par neiespējamu, Konkurences padome lūgumu noraidīja. Vēlāk pieteicējs sūdzējās par procedūru, kādā kratīšana bija veikta (neinformēšana par tiesībām, ierobežojumi saziņā ar advokātiem, procesuālās nepilnības), un izņemto datu un dokumentu apjomu, nepārlicinoties par to saistību ar

izmeklēšanu. Konkurences padome sūdzību noraidīja pēc būtības, uzskatot veiktās darbības par likumīgām.

Pieteicējs iesniedza sūdzību administratīvajā tiesā, kas to nepieņēma izskatīšanai, norādot, ka sūdzības par Konkurences padomes darbībām, kas nerada tiesiskās sekas, nav pārbaudāmas atsevišķi. Sūdzība iesniedzama tad, kad izmeklēšana būs noslēgusies un lietā būs pieņemts gala nolēmums. Tomēr pieteicēja lietā pēc apmēram diviem gadiem izmeklēšana tika pārtraukta, jo neapstiprinājās, ka uzņēmumi būtu pieļāvuši pārkāpumus.

Atsaucoties uz tiesībām uz mājokļa un korespondences neaizskaramību (Konvencijas 8. pants), pieteicējs sūdzējās ECT par veidu, kādā bija veikta izmeklēšana, kā arī par tiesas pārbaudes neveikšanu. ECT uzskatīja, ka primāri izšķirams jautājums par to, vai tiesas bija pamatoti atteikušās izskatīt pieteicēja sūdzību. Lai gan no Konvencijas 8. panta neizrietēja vispārējās tiesības uz tiesas pārbaudi par uzņēmumā veiktu kratīšanu, tomēr šādas pārbaudes neesība bija ņemama vērā, novērtējot kratīšanas atbilstību Konvencijas 8. pantam.

Lietuvas nacionālais regulējums paredzēja dažādas procesuālās garantijas, ieskaitot iepriekšēju tiesas autorizāciju un ierobežojumus attiecībā uz izņemamās informācijas veidu. Tomēr pieteicēja sūdzība koncentrējās uz to, ka bija pārkāptas likumā noteiktās procesuālās garantijas. ECT ieskatā tieši tiesas pārbaude būtu bijis veids, kā pārliecināties, ka likumā noteiktās procesuālās garantijas ir ievērotas.

Atbilstoši Lietuvas likumiem sūdzības par Konkurences padomes darbību tiesiskumu bija izskatāmas tiesās. Analizējot tai iesniegtos piemērus, ECT secināja, ka no sešām lietām, kurās bija iesniegtas sūdzības par Konkurences padomes konfiscēto datu apjomu, tikai pieteicēja gadījumā Augstākā tiesa bija secinājusi, ka Konkurences padomes lēmums nerada tiesiskās sekas un nav pārbaudāms tiesā. Tas, ka pieteicējs nebija sniedzis pamatojumu katra konkrēta dokumenta izslēgšanai, nebija nacionālās tiesas noraidījuma pamatā, turklāt pienākums sniegt šādu pamatojumu par katru konfiscēto dokumentu pieteicējam radītu nesamērīgu slogu. Visbeidzot, tā kā izmeklēšana pret pieteicēju bija noslēgusies bez iznākuma, arī iespēja pārbaudīt Konkurences padomes darbību tiesiskumu gala lēmuma pārsūdzības ietvaros pieteicējam tika liegta.

Līdz ar to konkrētajā situācijā *ex post facto* tiesas pārbaudes trūkums pār Konkurences padomes darbību tiesiskumu nozīmēja, ka pieteicējam nebija pieejamas adekvātas un efektīvas procesuālās garantijas pret ļaunprātību un patvaļu, radot tiesību uz mājokļa un korespondences neaizskaramību pārkāpumu (Konvencijas 8. pants).

5. [Georgia v. Russia \(IV\)](#)

Lēmums, pieteikums Nr. 39611/18, 2023. gada 28. marts

Sūdzības par Krievijas administratīvo praksi, norobežojot Gruzijas teritoriju no Krievijas kontrolētās Abhāzijas un Dienvidosetijas teritorijas, atzītas par pieņemamām izskatīšanai, jo pirmšķietami konstatēta Konvencijai neatbilstošu darbību atkārtotība un valsts oficiāla iecietība pret šādām darbībām

Lēmuma teksts (angļu val.): <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-224473>

Juridiskais kopsavilkums (angļu val.): <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-14056>

Preses relīze (angļu val.): [Inter-state case Georgia v. Russia \(IV\) declared admissible \(1\).pdf](#)

Ar šo lēmumu ECT atzina par pieņemamu Gruzijas 2018. gadā iesniegto ceturto sūdzību pret Krieviju par tās 2009. gadā aizsākto “norobežošanas” (*borderisation*) praksi. Pēc Krievijas–Gruzijas 2008. gada kara Krievija atzina Abhāzijas un Dienvidosetijas neatkarību, izvietoja tur militārās bāzes ar krievu karavīriem un uzstādīja Krievijas robežsargu apsargātu robežu starp Krievijas un Gruzijas kontrolētajām teritorijām. Šī “norobežošanas” prakse aptver trīs elementus: (1) fizisku robežu uzstādīšanu (sētas, dzelondrātis, sargu torni, brīdinošas zīmes par robežas tuvumu un novērošanas ekipējums), (2) uzraudzību, patrulēšanu un personu aizturēšanu, ja viņi neievēro ieviestos noteikumus, un (3) robežkontroles režīmu, kas prasa “robežu” šķērsot tikai norādītajās vietās un uzrādīt noteiktus dokumentus. Gruzija un lielākā daļa starptautisko tiesību subjektu šo norobežošanu uzskata par nelikumīgu no starptautisko tiesību viedokļa un atzīst to par okupācijas līniju, savukārt Krievija un Abhāzijas un Dienvidosetijas autoritātes pret to attiecas kā pret starptautisku robežu.

Savā pieņemamības lēmumā ECT noraidīja Krievijas argumentu, ka lietā nav cilvēktiesību strīda un ka pieteicēja valsts vēlas atrisināt starptautisko tiesību jautājumu. Lieta attiecās uz Konvencijā garantētām tiesībām un brīvībām, un lietas politiskā dimensija neliedza ECT šos jautājumu skatīt. Nodibinot Krievijas jurisdikciju, ECT atsaucās uz saviem secinājumiem lietā “[Georgia v. Russia \(II\)](#)” (Lielās palātas 2021. gada 21. janvāra spriedums, pieteikums Nr. 38263/08), ka Krievija pār Abhāzijas un Dienvidosetijas reģioniem īstenoja efektīvu kontroli. Savukārt attiecībā uz nacionālo tiesību aizsardzības līdzekļu izsmelšanu ECT atkārtoja, ka pienākums tos izsmelt neattiecas uz situācijām, kurās sūdzība iesniegta par vispārīgu valsts administratīvu praksi (*administrative practices*).

Lai secinātu, ka pastāv cilvēktiesībām neatbilstoša valsts administratīvā prakse, jākonstatē: (1) atkārtotas Konvencijai neatbilstošas darbības un (2) valsts oficiāla iecietība. Pieņemamības stadijā abiem šiem elementiem ir jāapstiprinās ar pierādījumiem, tomēr ECT noraidīja Krievijas argumentu, ka iesniedzami būtu tieši pierādījumi no cietušajiem. Gruzijas iesniegtā informācija, kā arī starptautisko organizāciju un nevalstisko cilvēktiesību aizsardzības organizāciju apkopotie dati norādīja, ka kopš “norobežošanas” aizsākuma 2009. gadā pieļauti daudzi cilvēktiesību pārkāpumi, kuru lielais skaits norādīja uz sistemātisku raksturu. Skatot lietu pēc būtības, ECT būs jāvērtē, vai iesniegtie pierādījumi ir pietiekami, lai “ārpus saprātīgām šaubām” konstatētu, ka konkrētās darbības ir notikušas. Attiecībā uz valsts oficiālu iecietību ECT ņēma vērā, ka atbilstoši noslēgtiem līgumiem Krievijas robežsargi apsargāja robežlīniju starp Gruzijas un separātistu kontrolētajām teritorijām, kā arī atsevišķu pasākumu reglamentējošo un vispārpiemērojamo raksturu, tiecoties administratīvo robežlīniju pārvērst par valsts robežu. Šo pasākumu pastāvēšanu Krievija nenoliedza. Līdz ar to ECT konstatēja, ka arī šis kritērijs bija izpildījies, un atzina pieteikumu par pieņemamu izskatīšanai pēc būtības.

6. Loukili v. the Netherlands

Pieteikums Nr. 57766/19, 2023. gada 11. aprīlis

Pie ļoti nopietniem apstākļiem notiesāšana par smagiem noziedzīgiem nodarījumiem var attaisnot pastāvīgā iedzīvotāja izraidīšanu un iebraukšanas aizlieguma noteikšanu

Sprieduma teksts (angļu val.): <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-224075>

Saīsinātā preses relīze (angļu val.): [Judgments of 11 April 2023 \(1\).pdf](#)

Šajā lietā aplūkota Nīderlandes pastāvīgā iedzīvotāja izraidīšana pēc notiesāšanas. Pieteicējs ir Marokas pilsonis, kurš pārcēlās uz Nīderlandi 1981. gadā trīs gadu vecumā. 2001. gadā viņš ieguva pastāvīgās uzturēšanās atļauju. Viņam ir divi bērni, kuriem ir Nīderlandes pilsonība. Pēc notiesāšanas par narkotiku tirdzniecību un glabāšanu, vardarbību, īpašuma iznīcināšanu un rīcību ar zagtām precēm viņa uzturēšanās atļauja tika anulēta un attiecībā uz viņu tika izdots iebraukšanas rīkojums un aizliegums iebraukt valstī desmit gadus. Atsaucoties uz tiesībām uz ģimenes dzīves neaizskaramību (Konvencijas 8. pants), pieteicējs sūdzējās, ka šis ierobežojums ir nesamērīgs un neņem vērā viņa un viņa bērnu intereses.

ECT atkārtoja, ka valstij ir tiesības izraidīt ārvalstniekus, kas ir notiesāti par noziedzīgiem nodarījumiem. Tomēr arī šādā gadījumā iejaukšanās privātajā un ģimenes dzīvē radīs Konvencijas pārkāpumu, ja vien tā nebūs atbilstoša likumam, nekalpos leģitīmam mērķim un nebūs nepieciešama demokrātiskā sabiedrībā. Attiecībā uz pēdējo elementu ECT atkārtoja, ka vērā ņemami šādi kritēriji:

- izdarītā nozieguma raksturs un smagums, ieskaitot recidīva risku, sankcijas smagumu un to, vai noziegumu izdarījis nepilngadīgais;
- uzturēšanās ilgums valstī, no kuras persona tiek izraidīta;
- laika posms kopš nozieguma izdarīšanas un personas rīcība šajā posmā;
- iesaistīto personu pilsonības;
- personas ģimenes situācija un ģimenes dzīvi ietekmējoši faktori, piemēram, laulības ilgums;
- vai laulātais zinājis par noziegumu ģimenes dzīves uzsākšanas brīdī;
- vai laulībā ir bērni un viņu vecums;
- kādas laulātajam būtu grūtības valstī, uz kuru persona tiek izraidīta;
- bērna labākās intereses un labklājība, it sevišķi grūtības, ar kādām bērns saskartos valstī, uz kuru persona tiek izraidīta;
- sociālo, kultūras un ģimenes saišu stabilitāte ar dzīvesvietas valsti un valsti, uz kuru persona tiek izraidīta;
- ilgums, uz kādu tiek noteikts aizliegums iebraukt valstī.

Izvērtējot šos kritērijus pieteicēja situācijā, ECT ņēma vērā, ka pieteicējs bija pastāvīgais iedzīvotājs, kurš kopš agras bērnības Nīderlandē bija uzturējies likumīgi, tādēļ viņa izraidīšanu attaisnot varēja vienīgi ļoti nopietni iemesli (*very serious reasons*). Šajā gadījumā pieteicējs bija izdarījis ļoti smagus noziegumus, turklāt turpināja tos izdarīt atkārtoti, neraugoties uz iepriekšējām sodāmībām. Kaut arī par konkrēto nodarījumu uzliktais sods bija salīdzinoši maigs (brīvības atņemšana uz pieciem mēnešiem), izraidīšana bija balstīta uz pieteicēja vispārējo noziedzīgo darbību. Uzturēšanās ilgums pats par sevi nevar būt izšķirošs, pastrādāto noziegumu nopietnība

un to kopums mazināja uzturēšanās ilguma svaru. Ņemot vērā noziegumu skaitu un laika periodu, kurā tie pastrādāti, kura ietvaros turklāt pieteicējam bija bērni un viņš bija nodarbināts, secinājums par atkārtota recidīva risku nebija nesaprātīgs.

Kaut arī pieteicējam bija divi nepilngadīgi bērni, viņš ar tiem nebija dzīvojis kopā, turklāt lielāko daļu jaunākā bērna dzīves viņš bija pavadījis apcietinājumā. Nenoliedzot dramatisko ietekmi, kādu uz pieteicēju un viņa bērniem atstātu izraidīšana, tā tomēr nebūtu salīdzināma ar situāciju, kurā pieteicējs ar saviem bērniem būtu dzīvojis kopīgā ģimenē. Lai arī pieteicēja saikne ar Maroku bija ierobežota, tā tomēr bija pietiekama, lai pārvarētu integrācijas grūtības. Visbeidzot, iebraukšanas aizliegums bija aprobežots ar desmit gadu termiņu.

ECT konstatēja, ka valsts savu rīcības brīvību nebija pārkāpusi, un pieteicēja izraidīšana Konvencijas 8. pantu nepārkāptu.

C. Nolēmumi lietās pret Latviju

7. E.K. v. Latvia

Pieteikums Nr. 25942/20, 2023. gada 13. aprīlis (vēl nav galīgs)

Situācijā, kurā saskarsmi kavē ar bērnu dzīvojošais vecāks, valsts pozitīvais pienākums veicināt bērnu un vecāku saskarsmi ietver pienākumu piesaistīt speciālistus un noteikt pasākumus bērna sagatavošanai saskarsmei, kā arī ierobežot obstruktīvā vecāka darbības

Sprieduma teksts (angļu val.): <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-224091>

Saīsinātā preses relīze (angļu val.): [Judgments and decisions of 13.04.2023 \(2\).pdf](#)

Šī lieta attiecas uz valsts pozitīvajiem pienākumiem, kas izriet no tiesībām uz ģimenes dzīves neaizskaramību, nodrošināt spriedumā noteiktas saskarsmes kārtības īstenošanu apstākļos, kuros ar bērnu dzīvojošais vecāks apzināti pretdarbojas un noskaņo bērnu pret atsevišķi dzīvojošo vecāku.

Sākotnējā šķiršanās periodā, kad pieteicēja meitai bija trīs gadi, starp viņiem bija labas attiecības, un meitenīte izrādīja prieku un interesi, satiekot tēvu. Pēc periodiem, kuros māte saskarsmi liedza, meita tika pakāpeniski noskaņota pret tēvu, līdz viņa atteicās ar pieteicēju tikties. Uz saskarsmes vietu meita tika atvesta mašīnā, iesēdināta starp mātes radiem vai paziņām, un viņai tika jautāts, vai viņa vēlas satikt tēvu. Pēc noraidošas atbildes saņemšanas meita tika tūlīt aizvesta prom. Pēc tiesas norādes, ka bērns uz saskarsmes vietu jāved bez trešo personu klātbūtnes, meita noteiktajā laikā tika vesta garām saskarsmes vietai, neizlaižot viņu no mašīnas.

Tēvs nesekmīgi izmēģināja Latvijā pieejamos tiesību aizsardzības mehānismus. Tiesu izpildītājs nevarēja konstatēt, ka spriedums par saskarsmes kārtību netiktu pildīts, jo atbilstoši Civilprocesa likuma 620.²⁴ pantam spriedums atzīstams par neizpildītu tikai tad, ja bērns tiesas noteiktajā laikā un vietā nav "sastopams". Bāriņtiesa konstatēja, ka māte pretdarbojas un noskaņo bērnu pret tēvu, turklāt bērna labākajās interesēs būtu tēvu satikt. Tomēr tās kompetencē ietilpa vienīgi jautājums par mātes aizgādības tiesību

apturēšanu, ko bāriņtiesa šajā situācijā uzskatīja par nesamērīgi bargu ierobežojumu. Tās norādēm par pienākumu sadarboties, apmeklēt psihologu un risināt jautājumu ar mediācijas starpniecību bija ieteikuma raksturs, un tās palika neievērotas. Pieteicējs vairākkārt vērsās arī tiesā ar lūgumiem pārskatīt saskarsmes tiesību izmantošanas laiku un vietu (Civilprocesa likuma 244.¹³ pants). Tiesa mainīja atsevišķus saskarsmes aspektus, piemēram, nosakot, ka mātei ir pienākums meitu nodot un ka uz saskarsmes vietu jāierodas bez trešo personu klātbūtnes. Tomēr tā neapmierināja pieteicēja lūgumus nozīmēt atbalsta konsultācijas ar psihologu vai citus viņa piedāvātos saskarsmes veicināšanas pasākumus.

Vēlākā stadijā tiesa noteica, ka saskarsmes sesijas uzsākamās bāriņtiesas telpās tās nozīmētas kontaktpersonas klātbūtnē. Šajās sesijās meitene kļiedza, ka nevēlas tēvu satikt, un skrēja prom, neieejot bāriņtiesas norādītajā telpā. Uz lielāko daļu šīm saskarsmes reizēm māte meitu neatveda, norādot, ka viņa satikties nevēlas. Bāriņtiesa noturēja 23 šādas neīstenojušās saskarsmes sesijas, neko savā pieejā nemainot. Bāriņtiesa izteica tiesai lūgumu kā saskarsmes personu noteikt psihologu, tomēr tiesa atteica, norādot, ka bāriņtiesa izvairās no savu pienākumu pildīšanas.

Kontakts starp tēvu un meitu uz brīdi atsākās īsos laika posmos, kad iestādes bija pieņēmušas mātei nelabvēlīgus lēmumus. Visupirms periodā, kad tiesu izpildītājs bija sastādījis aktu par saskarsmes sprieduma nepildīšanu – līdz šī lēmuma atcelšanai tiesā. Pēc tam saskarsme atjaunojās periodā, kurā pirmās instances administratīvā tiesa bija apmierinājusi pieteicēja sūdzību par bāriņtiesas atteikumu apturēt mātes aizgādības tiesības – līdz šī sprieduma atcelšanai apgabaltiesā.

ECT lietu skatīja, balstoties uz savu praksi par valsts pozitīvajiem pienākumiem veikt darbības, lai sekmētu saskarsmi starp vecākiem un bērniem. Atbilstoši ECT praksei pēc tam, kad vecāki un bērni ir bijuši šķirti, valsts pienākums sekmēt viņu saskarsmi var ietvert pienākumu noteikt pakāpeniskus pasākumus vai sagatavošanas darbības, kuru veids un apjoms ir atkarīgs no konkrētās lietas apstākļiem.

Konkrētajā lietā ECT uzskatīja, ka valsts iestāžu un tiesu pieejai bija jābūt uzmanīgākai. Bāriņtiesa varēja novērtēt ģimenes situāciju, un tai bija pienākums procesā iesaistīt kontaktpersonu, tomēr tā nespēja nodrošināt, ka tās lēmumi un rekomendācijas, ieskaitot attiecībā uz nepieciešamību saņemt speciālistu palīdzību, tiktu ievēroti. Ņemot vērā formālus konstatējumus, ka bērna māte neievēro speciālistu rekomendācijas un nesadarbojas ar bāriņtiesu, tiesām šajos apstākļos bija jāspēlē aktīvāka loma. ECT nevarēja konstatēt, ka bāriņtiesai būtu bijusi iespēja noteikt papildu pasākumus bez tiesas nozīmēta speciālista iesaistīšanas.

Bāriņtiesas organizētās saskarsmes sesijas bija nesekmīgas tādēļ, ka bērns saskarsmei nebija sagatavots. Šo sagatavošanas pasākumu trūkuma dēļ meitene atteicās ieiet saskarsmei nozīmētajā telpā un tika aizvesta prom vai pat vispār uz saskarsmes sesijām netika atvesta. Turklāt mātei nebija nekādu seku par spriedumā noteiktās saskarsmes kārtības neievērošanu. ECT secināja, ka lietā nebija norāžu, ka būtu apsvērta iespēja veicināt sadarbību ar tādiem līdzekļiem kā terapija vai mediācija, citstarp izglītojot vecākus par viņu rīcības ietekmi uz bērnu un uzliekot sodu obstruktīvajam vecākam. Šajā lietā mātei, kura konsekventi kavēja saskarsmi, netika noteikti nekādi ierobežojumi.

ECT vērsa uzmanību arī uz kavēšanos lēmuma pieņemšanas procesā un situācijas risināšanā, neraugoties uz to, ka iestādēm problēma bija zināma vairāku gadu garumā. Šajā posmā tēva un meitas attiecības, kā arī meitas psiholoģiskā labklājība ievērojami pasliktinājās.

Līdz ar to ECT secināja, ka valsts iestādes nebija izpildījušas savu pienākumu sekmēt saskarsmi un saskaņot pušu pretrunīgās intereses, jo tās nebija spērušas soļus, lai īstenotu pieteicēja saskarsmes tiesības, pārvarot bērna mātes obstruktīvo attieksmi. Šī pozitīvā pienākuma neizpildīšana radīja tiesību uz ģimenes dzīves neaizskaramību pārkāpumu (Konvencijas 8. pants).

D. Komunicētās lietas pret Latviju

Pārskata periodā nav komunicētas.